

14 Examen Confessorum, Tom. I. Pars I.

C A P U T II.

DE LEGIBUS, ET PRÆCEPTIS
IN GENERE.

Regula externa actuum humanorum,

QUID, ET QUOTUPLEX SIT LEX.

LEx est voluntas ejus, qui præcepit populo debite promulgata, cum intentione obligandi subditos.

142 Dividitur in naturalem, & positivam. Naturale est voluntas Superioris precipientis, vel prohibentis id, quod judicat habere convenientiam, aut disconvenientiam ex propria natura terminorum; que præcepit est in mente divina, dicitur lex aeterna; prout autem inservit nobis per lumen naturale, dicitur lex naturalis. Positiva est voluntas Superioris precipientis vel prohibentis id, quod non judicat habere convenientiam, aut disconvenientiam ex natura propria terminorum. Que si est voluntas Divina, dicitur lex positiva divina; si humana, dicitur lex positiva humana.

143 Unde lex positiva a naturali differt, quia in naturali objectum ex se, & ab intrinseco habet, quod sit conveniens, aut disconveniens, bonum, aut malum. In lego vero positiva objectum solum à voluntate Superioris habet, quod sit conveniens, aut disconveniens, & quod sit obligans. Hinc lex naturalis est indispensabilis; talis est præceptio amorem Dei, & veracitatem, prohibens verò odium Dei, & mendacium, quia amor, & veracitas sunt ab intrinseco bona, odium Dei, & mendacium ab intrinseco mala, ita ut Deus non possit mendacium precipere. Lex vero positiva est dispensabilis, sive Divina sit, ut lex quadragesimæ jejunii, sive humana de jejuno vigiliatum, & quatuor temporum. Inde necessario debuit Deus prohibere mendacium, liberè tamen potest non prohibere elsum carnium, & non præcepere quadragesimæ jejunium, & sic eius carnium est malus; quia prohibitus; mendacium vero est prohibitus, quia malum.

144 Lex igitur positiva humana est voluntas Superioris humani debite promulgata, cum intentione obligandi, non praetulponens judicium de convenientia, aut disconvenientia rei ex natura terminorum.

145 Hec alia est Ecclesiastica, que est à Superiori Ecclesiastico; alia secularis, que à Superiori seculari.

146 Quando lex civilis opponitur canonica, obseruantur canonica; quia Ecclesia abrogare potest leges civiles, non econtra.

147 Subjectum legis est homo subditus, rationis causa. Hinc insulæ non ligantur legibus Ecclesiasticis, quia non sunt subditæ Ecclesia, bene vero legibus naturalibus, & Divinis.

DE OBLIGATIONE LEGIS.

148 **U**t lex obligeat, 3. requiriuntur conditions, 1. ut sit à Superiori, 2. justa, 3. obbonum publicum; 4. debite promulgata, 5. & acceptata: vide num. 132. 199.

149 Ut obligeat sub mortali, requiriuntur duo simul, legislatoris intentio, & materie capacitas. Hinc potest rem gravem sub levi culpa præcepere, minime rem levem sub gravi: vide tom. 2. p. 3. num. 12.

150 Lex positiva humana, tam Ecclesiastica, quam secularis, potest in conscientia obligare, ex illo Pauli etiatis: num. 42.

151 Debent tamen Superioris esse moderati, & non faciles in multiplicandis legibus præceptiis sub mortali obligantibus; ac proinde in mente habeant illud; Math. 25. *Alligant onera gravia, & importabilia, & imponant ea hinc hominum, dixit autem suo nolantem morire.* Et D. Th. p. 20. qn. 107. art. 4. apud Tamb. in Met. Missa 1. 3. 5. 8. n. 15. *In quibus quidem legibus homini etiam Augustinus Epist. 119. c. 19. art. 1. effe moderationem attendendum, ne conversatio fiducium onerosa reddatur, & infra.* Qui Religionem nostram servitibus premunt oneribus, adeo tolerabiles sit conditio Iudeorum, qui legibus sarcini, non humanis presumptiis subsecimur. D. Ambri. in Pl. 118. *Sunt etiam in nobis, qui habent timorem Dei, sed non secundum*

STYLOS CURIAE

152 **M**agnam facit authoritatem, sed non obligat robotorum: Mendo cit. n. 57. Et specialiter id docet Donatus tom. 1. p. 1. rr. 13. qu. 17. nn. 26. de falso Curiae, seu S. Penitentiaria absolvendi, & dispensandi cum Religiosis, in casibus, super quibus ex privilegiis possunt Superioris Regulares, dicens, id fieri ad maiorem cautelam, vel quia recurrentis potestatem sui Prelati ignorat.

P U E R I

160 **A**nte usum rationis, qui communiter est post septennium, nulli ligantur legibus. Post usum vero rationis obligantur præceptis naturalibus, divinis, & Ecclesiasticis, confundi senilis in anno, abstinendi à carnibus, ovis, & lacticiniis diebus veritis, &c. Vide de casibus reservatis, & de excessu.

L E G I S L A T O R,

161 **L**eges, quæ congruent legislatori, & subditis, etiam legislatore, seu Principem obli-

De Legibus, &c. Cap. II.

15

gant, non vi coercitiva, & quod penam, sed vi directiva, & ad culpam, ex vi juris naturalis, quod caput debet se conformare cum membris, & suo exemplo subditos ad observiam promovere; nisi fecum dispenseat, aut facultatem fecum dispensandi alteri deleget, sicut potest cum subditis. Mendo cit. num. 24.

V A G I

162 **Q**ui scilicet nullibz domiciliū habent, tenentur legibus specialibus loci, ubi sunt; alias nullis legibus localibus ligantur. Mendo. Unde cum illis potest Superior loci dispensare, cum aliis Superiorum non habeant. Busemb. lib. 1. rr. 2. c. 2. dub. 3. cum pluribus negat, vagos ad illas teneri, quia non sunt subditæ; nec (ait) est absurdum, quod nullis specialibus locorum præceptis, sed solius iuriis communis teneantur.

ADVENÆ, PEREGRINI, ET VIATORES

163 **S**ed non venerint animo habitandi majori parte anni, sed tecendii, non obligantur legibus, & consuetudinibus specialibus loci, nisi non observando gerent scandalum; & sic, si id est ibi præceptum jejunii, abstinendi à carnibus, &c. non peccant non jejunando, & comedendo carnes, nisi scandalum cauferent. Fagnan in lib. 3. decr. cap. Conflit. 2. de obso. jeniorum, cum pluribus, v. de casibus reservatis.

Nec tenentur ad leges locales sui domicilii, dum transirent per loca, ubi illi non observantur; quia sunt leges affixa loco. Alloza per lex, cum Suarez 3. part. qu. 24. art. 8.

164 Loquendo autem de legibus, & præceptis communibus, alio modo est dicendum; unde ait Busemb.

Si domi sua consuetudine derogatum sit aliqui præcepto iuri communis, & alio venias, ubi illud viger, eodem obligaberis. Ratio est, quia lex iuri communis est universalis, & obligat omnes sine ordine ad locum.

Adducit exemplum. Si Hispanus transeat per Galliam, aut Mediolanicus transeat Romanum, non potest ille ibi Sabbathi vesici intellens animalium, ut in Hispania: nisi primis quatuor diebus Quadragesimæ comedere carnes, uti Mediolani: quia privilegium illud non est personalis, sed localis, & juv. commune deabitur a carnibus illis diebus, obligat omnes sine ordine ad locum.

Econtrà civis Galliarum, si transeat per Hispaniam, & civis Romanus Mediolanum, potest ille Sabbathis testinari animalium vesci, & iste potest primis quatuor diebus Quadragesimæ comedere carnes, quia tunc valeat privilegium locale, quo siue possunt omnes, qui in loco morantur; unde Peregrini non tenentur præceptis iuri communis, si non sint in usu in loco, ubi morantur. Ita Busemb. & Mendoza.

C L E R I C I

165 **T**enentur servare leges civiles, quae non sunt contrarie iuri Canonico; nam ius canonicum est correctivum juris civilis, in quo adveratur.

R E G U L A R E S

166 **T**enentur servare fœla statuta ab Episcopo, ex Trid. sej. 25. cap. 12. At non tenentur ad relictandum Officium Clericorum. Item tenentur ad vota, & jejunia statuta ab Episcopo; nam cum sint partes polluti, tenentur toti corpori se conformare.

167 Non tenentur Mendicantes Synodo Diocesane interesse, nec eius statutis ligantur; quia celebratio Synodi Diocesana est unus ex actibus jurisdictionis, & autoritatis ordinariae Episcopi; Regulares autem Mendicantes sunt exempti à jurisdictione ordinaria Episcopi, & subdunt Capitulo Generali.

Nisi sint Curati, seu Parochi, quia tunc tenentur ratione curæ Parochialis, & ejus jurisdictione subduntur quoad ea, quæ Parochiale curam, & Sacramentorum administrationem concernunt, ex Trid. sej. 25. cap. 11. Fagnan in 1. lib. Decr. cap. quanum 7. de Officio Ordinarii, num. 51. Et tamen subdunt quoad vim directivam, Mendo in Epit. ver. lex num. 28. & Alloza per lex, sej. 3. num. 3.

168 Superioris verbi, & Religiōis parvorum Conveniū, vocati tenentur Synodo Diocesane interesse, ejusque statutis ligantur: nam ab Innoc. X. 10. Febr.

1654. & Alex. VII. 30. Martii 1611. jurisdictioni Ordinarii subduntur, ita ut ligentur legibus suorum Prelatorum, & Episcoporum, & ab utrique visitari, corrigi, & puniri possint, addeoque erga illos jurisdictione Episcoporum, & Prelatorum Regularium sit cumulativa, ut deut. locus præventioni.

169 Conventus parvus est ille, in quo actu non degunt de familia sex salem Religiosi, quorum quatuor sunt Sacerdotes. Innoc. X. citat. & Declar. Sac. Congregat. die 29. Novemb. 1657. apud Lantyfam ver. Conventus num. 13. & 14.

S Y N O D U S P R O V I N C I A L I S

170 **N**il potest statuere contra Concil. Generale, & Regularium privilegia. Fagnan in 1. lib. in Decr. in c. quod super n. 14. & 28. de maior. & obed.

171 Huc licet afferre, que religiosi referunt P. Augustinus Mattheucci in Officiali Curie de Exceptione, & c. a. num. 46. ad 49.

Tandem in favore Religiose humilitatis, dicendum quod quamquam Regularies sint exempti ab iure jurisdictionis Episcopalis, & a iure tamē reverendarum non existimant, sed sub mortali ad reverendarum Episcopis exhibendam teneri, tradit Peysi. §. 24. ad Conf. 26. Leonis X. incipit. Dum intra, in qua §. 24. Panifex ipse Regulares allogauit. — Eodem infra Fratres in virtute Sanctæ Obedientiae monemus (hot. est gracipimus) ut eodem Episcopos loco Sanctorum Apostolorum subrogatos, pro debita, & nostra, ac Apostolice Sedis reverentia, congruo honore, & convenienti observantia venerentur.

Et Episcopus monet: — Ipsos quoque Episcopos horribus, ac per visera misericordia Dei Nostræ requirimus, ut Fratres ipsos affectu benevolo prosequentes, charitatively tractent, ac benignè faveant, seque illis minime difficiles, aut duros, vel moros, seu potius faciles, mitiles, propitios, piisque munificientia liberaliter exhibent, et in omnibus predictis, tamquam in agro Dominico conparatores, eorumque laborum participes, prompta benignitate recipiant, eorumque iura omni cum charitate custodian, arque defendant.

Et Clement. Frequens de excelsibus Prelatorum, emittatriginta grammibz illatis per Prelatos Religiosos, §. verum, Episcopos non horribus, — sed eis præcipit, ut Religiosi charitatively tractent, & faveant, & sua iura, & privilegia inviolabiliter servent.

Quibus, sive Episcopis, sive exemptis, in mutuâ dilectionis subditi, sive Concilii Generalis Vienensis per infra scripta exhibe.

Verum, quia una est (sunt verba textus) Regularium, & secularium Prelatorum, & subditorum, exemptorum, & non exemptorum universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur, quorum omnium unus est Dominus, una Fides, & unum Baptisma, deces ubi omnes, qui ejusdem sunt corporis, uniuersi erunt sancti voluntatis, & sicut Fratres ad invicem vinculo charitatis sunt adstrati. Deces igitur, ut Prelati, & alij tam exempti, quam non exempti, suis iuribus sunt contenti, & alter in alterius injuriam non proficiat, seu saltuatur. Clement. allegata.

172 Infuper fas si mihi, ut illustrissimis Prelatis, post eotundum humiliissimum sacratum vestrum deseculationem, proponam verba Fagnani in relato 1. lib. Decr. c. quod super his 9. de maior. & obed. n. 29. ut sequitur.

In primis autem dederet, ea præliaxvi violari ab Episcopis, quibus Regularies subseruant, & coadjutores existunt in predicatione verbi Dni, in Sacramentorum administratione, & in ceteris, que ad salutem pertinent animarum, ut habeatur in c. Ex auctoritate 16. qu. 1. & docet S. Thom. in 2. 2. qu. 187. art. 1. vers. Sed contra, & qu. 188. art. 3. Quapropter Host. in c. Intercessione 16. vers. Hodie tamen supra de off. ord. exaggebat vnde, ad deum, quod Episcopi non agnoscam. Regulares esse coadjutores fidei, adjiciens Paracletum prævidere per Ordines Predicatorum, & Minorum, lieto non omnes capiunt verbum istud, cuius dictum referunt ibidem Joan. Andri. n. 10. vers. dicit demum, qui idcirca n. 11. in verbis cooperatores, concurrit, quod Episcopi nostri temporis adficiunt parientes, & subtrahant colunmas, & Card. num. 3. & Sylvest. in ver. Episcopos, num. 12. vers. Decimo queritur.

QUE.

QUÆRES I.

173 Quando lex obliget sub mortali?

Certum est 1. nec legem purè direxerant, nec omnem præceptivam obligare sub mortali; quia plura videmus in legibus verba præcepiva, que solum obligant sub veniali; unde verba præceptiva debent effici, ut et communis fidelium uero arguant intentionem legislatoris de obligando sub mortali. Talia sunt haec verba: *In virtute Sancte Obediens, sub obtestatione Divini iudicij, sub indignatione Apostolorum, &c. sub pena maledictionis Dei, sub frictio Dei iudicio, in virtute iurisprandi &c.*

174 Cerum est 2. legem latam sub pena excommunicationis majoris late sententiae obligare sub mortali, minime latam sub excommunicationis minoris: quia illa non incurrit nisi ob mortale, ista ob veniale.

175 Difficilis est de aliis peccatis.

Prima sententia affirmat, omnem legem penalem obligare sub mortali, tam civilem, quam ecclesiasticam, si materia sit gravis, quia Superior intendit obligare omni efficacior modo, quo potest, & sic tam ad penam quam ad culpam gravem. Quod amplius negant de lege civili, quia Superioris secularis non solent obligare, nisi ad penam temporalem, minime ad culpam gravem, nisi id expresse exprimant; & confutato est, ut subtili nullum sibi scrupulum de transgressione legum civilium faciant.

176 Secunda sententia tenet, nullam legem civilem penalem obligare sub mortali, sed ad solam penam temporalem, nisi expresse culpam gravem explicet, idque ob rationem jam relatam.

Item tenet, nullam legem ecclesiasticam penalem, excepta pena excommunicationis late sententiae, sine pena sit temporalis, puta tritemum, carceris, inhabilitatis ad officia, privations vocis activae, ac passiva, &c. sine pena sit spiritualis, puta suspensionis, interdicti, irregularitatis, &c. sine lata, sine ferenda, & excommunicationis ferenda, esse signum obligacionis mortalis, nisi quando talis lex ex communis usu fiduciam, & consuetudine, est acceptata, ut obligans sub mortali; quod debet certo constare, nam in dubio standum est pro libertate; vel nisi quando talis lex exprimit culpam mortalem, vel expresse, ut si dicat, *Sed pana peccati mortalis*; vel per verba aequivalencia, num 173. relata.

Cujus ratio est, quia allata pene possunt incurri ob veniale; immo irregularitas, & privatio sepius aliquando sine ullo peccato, ut patet in interdicto locali de eo, qui non dedit caulfam interdicti, & tamen ecclesiastica sepius privat. Cum igitur haec pene possint expli- car pro mortali, & pro veniali culpa, & in odiosis, ac in dubio benignior interpretatio sit facienda, standum est pro libertate, quod afferant veniale, nisi aliud expresse constet, aut consuetudo dicteret ut in abstinentia a lactinii diebus Quadragesimae, ad quam quidem ex legitima fiducia consuetudine sub mortali obligamus. Ita Valentia, & Tamb. cit. cum aliis apud ipsos.

177 Prohibitor autem est prima sententia, præferringit de lege penali Ecclesiastica, & de pena spirituali late; quia non est verisimile, quod Legislator condonat legem ob bonum publicum sub pena gravi, & in materia gravi, & non intendat obligare sub culpa gravi, cum pene fundetur in culpa.

178 Hoc autem locum habet in legibus propriè ditis, minime in simplicibus ordinacionibus, & directionibus, quales sunt Religionum Constitutiones, de quibus loquens D. Thomas 2. q. 186. art. 9. ad 2. hinc adverterit, non omnia, quae in lege humana continentur, tradi per modum præcepti; sed multa per modum simplicis ordinacionis obligantur ad solam penam.

Quod etiam (ai Maftius) in pluribus legibus civilibus potest habere locum, quando nec ex Legislatoris declaratione, nec ex pene qualitate, nec ex damni publici gravitate potest clare dignosciri, an lex aliqua penalis obligare sub culpa: tunc quidem potest quis in favorabiliorum partem interpretari, nimirum non esse tam legem, quam ordinacionem obligantem ad solam penam: talis est lex, quae dari solet in ordine ad modum usum vestrum; & ad differentiam legis præcipiens, ne extrahantur & Regno triticum, arna, &c.

QUÆRES II.

179 An lex penalis obliget ad panam statim subveniam?

R Ep. Affirmative, si pena non requirat actionem, R sed consistat in passione, ut pena irregulatatis ex delicto, non potest debitus ob supervenientem affinitatem.

Negative, si pena actionem requirat, v. gr. solutionem pecunia, exilium, &c. tunc enim non tenetur subire penam ante Judicis sententiam, nisi expresse in ipso jure statuatur, ut statuerit contra eum, qui obtinuit beneficium parochiale, nimirum, quod si intra annum sua culpa non ordinetur, teneatur illud dimittere, Mendo ver. lex num. 3. Qui ritè addit:

180 Aliquando tamen benignè exponuntur leges penales, ut intelligatur, ipso facto incurri panam, id est, statim ac à judece declaratum fuerit delictum, dijus delinqüens teneverit suum delictum declarare, ut panam subire, nempe somnacive suam somniam, si potest cam commissum remontaret Beneficio; & hereticus sua delicta, si bona ipse traduceret Fisco, & his similia. Nec frustra apponitur in lege penalii clausula: *Ipsu facto incurrienda: Etenim sonat, post Judicis declarationem de commissu delicto, non requiri diam sententiam circa panam subveniam; sed tunc ipso facto eam, que in lege designata est, subire debere.*

QUÆRES III.

181 An actus interni subdantur legi humanae Ecclesiastice?

ET primò quad actus purè internos, qui externos non concernunt, mihi verius est, dari in Ecclesia nedum potestatem iurisdictionis, & voluntariam, quia in hominum utilitatem, & ad ejusdem perfitionem exercetur, qua super votis, & juramentis purè internis dispensat; verum etiam potestatem legislativam, & coactivam, quamvis nonnulli eam de facto negent esse Ecclesia communicatam.

Ratio est, quia potestas supra proprias oves fuit à Ecclesia communicata illimitata ab ipso ultra restrictione: *Paste oves meas, Quodcumque ligaveris, &c.* adeoque non debet gratis, & ex pura congruentia restringi ad actus externos. Tum quia Ecclesia per se recipit forum conscientie, & ad eam spectat dirigere in viam salutis aeternae, & curare de mediis ad eam conducendibus, qualia sunt non solus actus externi, sed etiam interni.

182 Hinc Innoc. XI. & Alex. VII. plures opiniones damnant, immo prohibent ad proximam deducit, quia spectant ad solos actus internos: tales sunt: 1. Prop. Alexander. de actu fidei, &c. & Innoc. 5. 6. 7. de actu dilectionis Dei: 10. & 11. de actu interno dilectionis proximi: 13. 14. & 15. de desiderio mortis proximi: 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. & 23. de actu fidei. Et Concil. Trid. sess. 13. in Decr. de SS. Eucharistia, interdict, ut in SS. Eucharistia credatur alter, quam in decreto definitur; credere autem est actu purè internus. In Ecclesia igitur, nedum est possibilis, sed etiam de facto datur potestas legislativa directa in actus purè internos.

183 Verum tamen est, in exercitio & praxi non semper actus purè internos cadere sub lege, sed solum quando præceptum expresse & directè illos intendit; quod constare debet ex verbis præcepti, nam regulariter Ecclesia non solet præcipere actus purè internos; hinc heresi purè mentalis, esto posse directè cadere sub lege, & censura Cœni, de facto non cadit, quia lex de heresi formalis externa loquitur.

184 Secundò, est actus internus per se conjunctus cum externo; in quantum est necessarius, ut ponatur entitas physica actus externi, & ut actus externus sit humanus; & isti nedum directè (ut volunt quamplures), sed etiam directè cadunt sub potestate legislativa Ecclesie; imò ita est in praxi; Ecclesia enim præcipiendo recitationem Officii, auditionem Sacri, &c. præcipit directè complexum, seu actum mixtum ex actu externo recitationis, & actu interno volitionis eius; præcipit namque actum humanum, seu liberum, ad quem est necessaria volitio libera, adeoque directè præcipit

De Legibus, &c. Cap. II.

17

cipit tam recitationem, & auditionem externam, quam ejus volitionem internam. Hinc lex humana præcipiens actum externum humanum, indirectè prohibet voluntatem effacem violationis sui.

185 Hac ratione peccat mortaliter peccato interno, qui decretiv omittit divinum Officium, aut auditionem Sacri dicto, etiam si postea murata voluntate recitet, aut audiat Sacrum, quia ejus volitio cadit sub præcepto Ecclesie, quatenus necessariò requiritur, ut recitatio, & auditio sint actus humani.

186 Tertio, est actus internus necessarius ut actus externus habeat honestatem moralem, in quantum priuarij illum constituit in esse morali alius virtus. Et isti pariter nedum directè (ut volunt plures), sed etiam directè cadunt sub potestate legislativa Ecclesie: imò ita est in praxi, quia Ecclesia cum debet suas oves dirigere ad vitam eternam, ad eam spectat providere de mediis apud, ac proinde non tantum potest præcipere actus externos humanos, sed etiam ut involventes aliquam honestatem, & bonitatem moralem aliquam virtutis; & tunc directè præcipit totum complexum ex actione externa humana, & ex actu interno constitutente illam in esse honestatem alicuius pœnitentia, & sine quo honestatem non haberet.

187 Hac ratione non satisficit quis præcepto annua confessionis per confessionem voluntarii nullam, nec præcepto communionis in Paschate per communionem sacrilegum; quia Ecclesia præcipit confessionem veram, quia scilicet habeat honestatem virtutis pœnitentia, & reconciliare peccatorum cum Deo, qualis non est confessio ficta, & voluntarii nulla; unde eo præcepto Ecclesia directè præcipit actuum externum confessionis, & actuum internum veri doloris de præteritis culpis, & veri propositi de futuri vitandis, quia hic actus internus est necessarius ad honestatem confessionis ab Ecclesia intentam, & eam primariò constitutum in esse virtutis pœnitentia.

De Communione etiam habetur in cap. *Omnis urbis et sexus; Sufficientes reverenter ad missam in Paschate Eucharistie Sacramentum;* & in Trid. sess. 13. cap. 7. *Cave illi debet, ne absque magna reverentia & sanctitate ad id percipiendum accedat;* 2. Prop. 14. ab Alexander VIII. dama. & Prop. 55. ab Innoc. XI. dama. p. 2.

188 Ex contra heresi purè externa non subiecta communicationi Bulla Cœni; quia lex sub excommunicatione prohibet veram heresim, ad quam constitutam necessariò requiritur error in intellectu cum pertinacia: 2. tom. 2. pag. 539. n. 358. & pag. 555. n. 281. Quare, est actus internus, qui licet afferat aliquam honestatem moralem actu externo, supponit tamen illum jam primariò constitutum in esse moralem aliquam virtutis; unde actus internus non dicitur necessarius ad honestatem actu externi, sed illi conferre honestatem, & bonitatem accidentalem; & isti etiam directè cadunt sub potestate legislativa Ecclesie, licet nonnulli negent. Aperte sequitur ex rationibus primis, & tertia assertio, num. 181. & 6.

189 Verum tamen est, in exercitio & praxi non semper cadere sub præcepto, & lege, sed solum quando constat, præceptum expresse eos intendere, ut in similis dixi num. 282, de actibus purè internis. Hac ratione satisficit præcepto jejuniū quatuor temporum, & alius ecclesiasticus, qui jejunat, etiam si non jejunat ob motu obtinendi fructus à Deo; quia independenter à tali motivo, jejunium habet bonitatem primariam ex proprio objecto, nempe temperantia, & mæcrationem, quia primariò ab Ecclesia intenditur. Tum quia Ecclesia non præcipit expresse aliam honestatem accidentalem, sed præcisè substantiam jejuniū. Idem dicit pariter de aliis præceptis Ecclesiasticis: unde illi fantasit, qui ponit substantiam actu cum sua honestate substantiali, seu primaria ex objecto.

190 Pari ratione satisficit præcepto jejuniū quatuor temporum, & alius ecclesiasticus, qui jejunat, etiam si non jejunat ob motu obtinendi fructus à Deo; quia independenter habebat affectum vanæ gloria; quia maiestas illa est effectus concomitantia, & actus jam retinet honestatem primariam temperantia ex suo objecto, quam Ecclesia intendit.

191 Si vero urgente aliqua necessitate patitur; verbi gratia fame, bello, &c. Superior præcipiat, ut subditi jejunent, & ut jejuniū applicent Deo in patria

levamen; ad illud tenentur subditi, neadū jure naturali charitatis, sed vt præcepti, si Superior obligare intendat sub culpa. Hinc subditus sub mortali tenetur Missam juxta Superioris intentionem applicare vi præcepti obedientie.

QUÆRES IV.

192 An lex non acceptata obliget in conscientia?

CErtum est 1. præceptum actuale, ut obliget, non expectare subditus acceptationem; quia Superior Ecclesiasticus habet jus præcipendi in materia sibi subordinata, independenter à consensu subditi. Unde difficitas est de lege proprie dicta, permanente.

194 Certum est 2. populum peccare mortaliter, si sine rationabili causa non acceptet legem sub mortali obligante. Habetur ex illo Pauli ad Rom. 13. *Qui reficit potestati, Dei ordinatio reficit;* & qui reficit, sibi ipsi damnationem acquirent.

195 Dico, legem, non acceptatam obligare. Quia quando dicitur, quid lex non acceptata non sit valida, non est sensus, quid acceptio subditorum det Superiori potestatem ad legem edendam; nam Summus Pontifex, & ceteri Prelati inferiores habent potestatem condendi leges independenter à populo, ut liquet ex relato loco Pauli: *Omnis anima potestatis sublimioribus subdita sit.* Unde possunt legem condere populi invito, nisi Prelati inferiores quod hoc limitentur a Papa. Sed solùm id dicitur ex rationabili interpretatione voluntatis legislatoris, rationabiliter enim interpretam voluntatem Superioris non est, ut velit adstringere subditos, si ipsi rationabilem & justam habent causam non acceptandi. At non rationabiliter interpretamur, eum non velle ligare subditos, si subditus sine rationabili causa, sed ex proprio libito, acceptare non velit; imò tunc rationabiliter presumitur Superior in subditis rite indignatus.

196 Hinc concluditur, quid lex sine rationabili causa non acceptata, non esset obligare; presumitur si Superior instet pro legis acceptatione, & observantia: vid. Propri. 28. *Alexand. VII. dama. p. 2.*

197 Si lege non acceptata, Superior non instet pro acceptatione, & observantia, tunc contra eam habet locum præscriptio, & consuetudo, ut in num. 153. siue Superior sit, sive necifat. Numquam introduci potest consuetudo contra legem, Superiori instanti, & urgente pro observantia legis: vid. num. 248.

198 Si teras, an in toto tempore medio intra decimam, aut quadragesimam annos peccent subditi, qui contra legem consuetudinem introducunt? Affirmat Bonac. quia cum adhuc consuetudo non sit firmata, vigeret. Negant Beccanii, Maftius, & alii assertores: *Subditi esse ritos in conscientia, quando consuetudo ista inveniatur,* & *ut plerique etiam boni viri eam sequantur.* Quia tunc rationabiliter presumitur de superioris benignitate, quid non velit, nec patiatur subditos per multum tempus in mala conscientia permanere: & tempus pro consuetudine fundanda requiritur, presumptus pro tempore externo, ut in eo vim habeat.

199 Et Busemb. addit: Si post longum tempus videant non observatam, credere possunt esse subditam per prescriptionem.

Sola igitur lex rationabiliter & justa causa à majori parte Communatis non acceptata, non obligat, n. 195.

200 Dicta etiam locum habent pro legibus à Principibis absolutis latis cum intentione obligandi ad mortale, quorum aliqui, licet eligantur in Principes, & Reges ex consensu populi, electi autem sunt ab eis independentes quod leges ferendas; non enim supponunt eleeti cum conditione, & conventione, ut leges non condant sine consensu; & acceptance populi.

QUÆRES V.

201 An Abbatissa, vel Priorissa possit imponere suis Monialibus præcepta obligantia ad mortale?

CErtum est cum Com. possit imponere præcepta obligantia ad mortale, si materia sit gravis, aut ad veniale, si materia sit levis, loquendo de præceptis temporalibus, que scilicet concernunt finem temporis.

B. item,

Iem., & politicum, nemp̄ rectam Monasterii gubernationem quoad bonum pacis, discipline, observantie, & conservationis familiae.

Ratio est: quia Abbatissae competit potestas civilis, & politica, economica, & domestica, ut matrifamilias, & major, quam marces habent respectu filiorum, quia ei competit virtute Regulae, & subjectionis à Sede Apostolica approbat; unde potest imponere praeccepta spectantia ad domesticam gubernationem, obligantia ad culpam gravem, aut levem, ne pax, disciplina, & conservatio familiæ corrut.

202 Hinc potest, praecpta imponere, ne Moniales literas, aut donaria recipiant, ne ad etates ad colloquendum cum extranis accedant, ne eis speculis, seu senectus cum exteris per viam transeuntibus colloquuntur, (quod quidem scandalo esse solet) aut ibi actus irreligiosus & immotus habeant.

203 Difficilis est de preceptis spiritualibus, ordinatis scilicet ad finem spiritualem, seu supernaturalem. Et quidem de illis negat Peliz. de Mon. cap. 4. sect. 3, Diana part. 5. tract. 9. refol. 16. eterque Ledesma, & quamplures apud eos: quia Abbatissa, upore feminæ, sed incapax potestatis, & jurisdictionis spiritualem in suis subditis; sed haber solam civilem, & politicam, ut materfamilias in ordine ad gubernationem domesticam; adeoque non posse præcipere Moniali, ut Divinum Officium reciter, Missam audiat, & similia, in quantum profectum spiritualem subditarum concernunt.

204 Similiter, nec posse præcipere: In virtute Sanctæ Obedientie, Nomine Christi: In virtute Spiritus Sancti; quia est usus jurisdictionis spiritualis, quem non habet.

205 Unde si Abbatissa præcipiat sub peccato Moniali, ut reciter Divinum Officium, si Monialis omittat fœmel, aut bis, non peccabit graviter ex vi præcepti Abbatissæ, sed ex vi præcepti, quod aliunde omnes Moniales ligat; quia Abbatissa solum præcipere potest talen recitationem ob finem temporalem, nemp̄ ob bonam Monasterii gubernationem, in ordine ad quam omittit Officium fœmel, aut bis, et in materia levi. Si vero id præcipiat Prælatus regularis suo subdito, si subditus omittat fœmel, peccabit mortaliter: quia finis Prælati regularis potest esse spiritualis, nemp̄ profectus spiritualis sui subditi, in ordine ad quem omisso Officium est materia gravis.

206 Abbatissa igitur est solum exercitum Regularum, & tantum imponere potest præcepta illa, que conidunt ad rectam Monasterii gubernationem in pace, & sine scandalis. Prælati vero Regularis potest in suis præceptis etiam profectum spiritualem suorum subditorum intendere; adeoque potest ea omnia præcipere, quia ad majorem coram profectum conductum, dummodo non sunt supra, nec prater Regularum, sed directe, aut indebet ad illam pertinente, ita Peliz.

207 Dico, Abbatissam, seu Priorissam, potest suis Monialibus præcipere: In virtute Sanctæ Obedientie: & præcepta formalia, ac spiritualia imponere, quia in conscientia graviter, aut leviter obligent, juxta gravitatem, aut levitatem materie. Melphi in Com. cap. 11. stat. 7. aferit. 11. Castropol. tom. 3. art. 16. difput. 4. part. 2. num. 6. Rodt. Lezana, & alii apud Dianam part. 5. tract. 9. resp. 16.

208 Ratio est primò: quia officium Abbatissæ est officium Ecclesiasticum, quod si pretio comparetur, erit symonia; qualis non esset, si nulla potestas spiritualis ei esset annexa.

209 Secundò: quia Abbatissa, upore feminæ, solum est incapax jurisdictionis, & potestatis spiritualis, que spectat ad claves, & dependet ab Ordine, qualis est potestas censurae ferendi, absolvendi, benedicendi, &c. Potestas autem, & jurisdictione præceptiva, & corrective, non spectat ad claves, nec dependet ab Ordine, sed est superioritati annexa; unde in Ordine Minorum etiam competeat potest laicus, quia possunt ibi esse Guardiani.

210 Nec ei repugnat, quia spiritualis; nam (ait Melphi) de facto, gratiam, characterem baptismi, & habitus infusos, qui spiritualia sunt, recipit; sicut (ex disparitate non assignanda) erit capax potestatis jurisdictionis spiritualis corrective, quoniam ejus usus, non est usus clavium, nec dependet ab Ordine. Tum quia Moniales auctoritate Apostolica professionem emit-

tunt, & obedientiam vovent, ac Regule observantiam in manu Abbatissæ.

211 Non dicas cum Peliz. cit. Moniales ei promittere obedientiam, cuius est capax, nemp̄ ut matrifamilias, & quoad ea, qua ad reclam gubernationem Monasterii spectant; atque etiam, si spiritualia Abbatissa præcipiat, v.g. recitationem Officii, Missæ auditio, &c. illa præcipere, non ob finem spiritualem, sed ob temporalem solum, prout ad rectam domestican gubernationem Monasterii spectant.

Non enim juvat; quia gratis dicitur. Nam in manu Abbatissæ professionem emitunt, & obedientiam vovent absolutè, absque ulla restrictione. Et talis emissio professionis, & voti, magis principaliter, non finem temporalē, sed spiritualem, nemp̄ Religiosorum spiritualem profectum intendit: hic est finis institutionis Religionum uiuisque sexus.

212 Illud tamen est notandum, utramque potestatem præcipendi, tam temporalem, ut materfamilias, quam spiritualem correctivam, ut Superioris, esse subordinata Superiori majori, nemp̄ Ordinari. Unde, si hic ei impofuerit, ut ipso inconsulto præcepta non imponat, non potest eo inconsulto imponere. Quod valet Ordinari facere; quia in præceptis imponendis requirit eximia prudenter, que non solet in malitibus repetiri: vid. num. 151.

QUÆRÆS VI.

213 An Declarationes Sacr. Congreg. Concil. Trid. in authenticâ forma exhibite habeant vim legis?

Priua opinio tenet non habere vim legis, ac proinde non tollere probabilitatem opinionis oppoſita, sed solum esse magna auctoritatē. Verricell. tract. 2. quest. 6. Diana part. 1. tr. id. to. refol. 29. Bonac. de legib. difp. 1. quest. 1. part. 8. num. 4. Port. ver. Cardinalibus Declarationes, & alii multi apud ipsos. Quorum ratio præcipua est, quia haec declarationes non publicantur; non enim affiguntur ad valvas in locis publicis, ut sit in Constitutionibus Apostolicis; sed solum traduntur partibus, quarum interest, sigillo, & subscriptione munite: Et de essentiâ legis (ex pluribus iuribus) est promulgatio, ita ut ante illam lex obligare non posse.

214 Secunda sententia, quam sequor, docet habere vim legis, ac proinde obligare in utroque foto. Roder. Reg. tom. 1. quest. 11. art. 2. Miranda in manu. 2. qu. 26. art. 11. Castropol. tom. 1. tract. 3. difp. 3. part. 3. §. 1. num. 6. Fagn. lib. 1. De cr. cap. quoniam 13. de confit. A. num. 6. & alii permul apud eos.

215 Ratio est: quia haec Declarationes sunt auctoritate Papæ, & illo consueto, videlicet auctoritate à Papa ipsi Cardinalibus tradita interpretandi Decreta Concilii, ipso consueto, ut constat ex Bullis Pii IV.

Benedictus Deo 25. Januarii 1563. Sixti V. immensa, paragr. Deo uenit Patri, 21. Januarii 1587. Declaratione autem legis facta ab eo, qui à Princeps, seu legi conditore habet ius interpretandi, non differt à lege declarata, leg. hominis, & rei, §. Verbum ex legibus ff. de verbis signific. leg. qui testamento, §. Muli. ver. argumento, ff. de testamento.

216 Declarationes igitur S. Congr. Concil. nil aliud substantialis sunt, quia ipsa Decreta Concilii ex se obscura, dubia, aut male intellecta; ac proinde eamdem vim habent, quam ipsa Decreta. Cum igitur Decreta habeant vim in utroque foto obligantis, ita & ipsa declarationes; nam qualitates omnes legis declarantur inesse illius declarationi, in l. nihil.

217 Hinc non obstat fundamentum opinionis oppositæ: quia haec declarationes non sunt nove leges, sed ipsæ leges Concilii. Nec obligatio ad culpam, & penam, oritur ex ipsa lege declarante, sed ex lege declarata; & ideo non exposcunt solemnitatem publicationis; sed suffici illa, que facta fuit in ipsius legis editione.

218 Ceterum, (ut advertit Fagnanus) ipsa Congregatio Concilii, quando vult novam legem condere, eam prius à Summo Pontifice approbatam, & roboratam, solemniter publicari facit, ut pater in Decreto de Apostolis, & ejus. De rebus Regularian non alienandis. De celebratione Missarum, &c. Non

sc

sc in legis declaratione; quia haec non facit novum jus, sed quod prius erat, manifestat.

219 Illud certum est, Declarationes, seu Decreta S. Congr. Concilii non obligant, nisi constent authenticæ, ex Decreto ejusdem Sacr. Congr. Concilii apud Lancutcam in Theatro Regal. ver. Congregationis Concilii Decreta, ut sequitur.

Sacra Congreg. Concil. ex speciali iussu Urbani VIII. mandat, & precipit, hujusmodi declarationibus tam impressis, & imprimentis, quam manuscriptis, nullam fidem esse in iudicio, vel extrâ à quoquam abdicens, sed tantum illis, que in authenticâ forma, & solito sigilla, & subscriptione Eminentis. D. Card. Prefecti, & Secretarius ejusdem Congregationis pro tempore existentium, munice fuerint. Dic 29. Augusti 1621. prout in in Regebo hujus Congregationis, fol. 124.

220 Idem disponit Sacr. Congreg. Rituum pro Decreto ejusdem S. C. Rituum.

M E T U S

221 Gravis cadens in virum constantem metus, inquam, aut periculum non levis, sed gravis damni, nemp̄ vita, mutilationis, infamie, aut iacturæ honorum, qui non leviter, sed probabilitate, & prudenter timetur, excusat à præcepto positivo, five humano, five divino; similiter & gravis difficultas, aut urgens necessitas, de qua in præceptis particularibus; quia leges positiva, etiam divine, sunt accommodatae humanæ conditioni, iuxta illud Matth. cap. 11. Jugum meum suave es, & onus meum lege.

222 Hinc in tali periculo, aut metu, vel urgente necessitate, non tenetur ad jejuniū, aut auditionem Missæ die festo, ad integratam materialiem confessio[n]is, ad solutionem decimationis, ad non communicandum cum excommunicato virando: &c.

223 Non excusat autem, si id cedit in majus Republicæ dannum, aut si ad transgressionem legis cogatur in contemptum legislatoris, Religionis, vel fidei; tunc enim ad observantiam legis tenetur, etiam cum periculo vite: quia bonum publicum est præferendum privato, & contemptus, aut fidei, est ab intrinsecō malo, Constat exemplo Eleazar Machab. lib. 2. cap. 6. Vide dicenda de charitate, & tom. 2. num. 420.

224 Eadem ratione metus gravis non excusat à præcepto positivo divino resipiente bonum communis status Ecclesie, qualia sunt omnia præcepta positiva Christi, ad administrationem Sacramentorum pertinentia, ut etiæ signum confessionis, consecratio in dupli specie, confectio Sacramentorum secundum debitam materiam, & formam.

225 Item non excusat à præcepto naturali negativo prohibente rem ab intrinsecō malo, & quia nulla ratione cohonestari, quia haec non potest per metum malitia spoliari: hujusmodi sunt odium Dei, negatio etiam punita externa fidei, mendacium, pollutio voluntaria, accusatio ad non suam, occidio directa innocentis, &c. unde ob metum mortis non licet mentiri, &c.

226 Occidio indirecte innocentis potest sepe excusari, ut evenit in eo, qui occidit aggressione iniustæ; in milite, qui iuste bellum gerens, emitit globus tormentarium & interficit simul cum hostibus pueros innocentes; & in eo, qui fugiens persequenter, puerum innocentem, quem vitare non potest, concusat in via; in his namque, & similibus casibus excusat à culpa, & cohonestatur occidio innocentis, quia non alterius occidio sed propria vita, que alienus prævalet, suffici defensione incedit; per accidens autem contingit mors innocentis.

227 Eadem ratione metus gravis nequit excusat à culpa committente, fed nequit proximum cooperantem ad actiones intrinsecæ malas, & quia nulla ratione cohonestari. Hinc Innoc. XI. damnavit prop. 5. Famulus, qui submissi humeris scienter adjuvat hereros suos ascendi per neferas ad stuprandam virginem, &c. non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne à domino male trahatur, ne torvois eis apud officiis, &c. v. Prop. 51. pag. 4.

228 Ubi Pontificis supponit, famulum esse scientem malum, & non eum damnat in dubio; nam in dubio malum possit stat pro innocentia, & ex jure quilibet est præsumendum bonus, nisi certò conit, quod sit malus.

229 Ulterius proposito metum notabilis detrimeni

explicat, videlicet: ne à domino male trahatur, ne torvois oculis apicis, ne domo expellatur. Unde in terminis propositionis damnatae non videtur comprehendere metus notabilioris detrimenti; patet assiduarum vapulationum, mortis, &c.

230 Ceterum dico, non licet famulo ob metum notabilioris detrimenti cooperari ad stuprum heri, &c. tenendum scalam, &c. quia talis cooperatio non est remota, sed proxima; & actio illi famuli, licet in se absolute considerata sit indifferens, hic & nunc est proxima, & determinata ad malum: unde sicut commissio actionis ab intrinsecō male, ex nullo metu potest cohonestari; ita nec cooperatio proxima, & hic & nunc determinata ad eamdem actionem ab intrinsecō malam, cuiusmodi est stuprum, &c. quoniam actus essentialis militiam sumit ab objecto, & in casu idem objectum ab intrinsecō malum, est commissionis, & cooperations proxime objectum.

231 Dixi in n. 227. Et quia nulla valent ratione cohonestari: quia dantur aliquæ actiones ab intrinsecō, que in aliquibus circumstantiis possunt aliqua ratione cohonestari, in quantum amittunt rationem formalem intrinsecō malam: hujusmodi est furtum, quod est ablatio rei invito rationabiliter domino; potest autem dari causus, ut ablatio rei non sit invito domino, aut si invito, non rationabiliter invito; & tunc ablatio rei amittit malitiam intrinsecam furtu, quia amittit rationem formalem furti; ut melius, cum de furo, & restituitione: non sit est stuprum, quod quidem ita est intrinsecō malum, ut nulla valeat actione cohonestari.

LEX HUMANA CESSAT

232 P Luribus modis, 1. per dispensationem, aut abrogationem factam à legislatore, vel ejus successore. Non potest inferior abrogare legem superioris, aut dispensare, nisi ex delegatione Superioris.

Vel nisi tales sint circumstantiae, ut habeat locum epichecia de presumpta intentione, & voluntate Superioris, ita ut alius superior efficeret crudelis. De quo fuisse dicitur de dispensationibus in matrimonio.

233 Epichecia recipit causus particulares, sicut lex communis.

234 Secundò, si cest finis adaequatus legis; minime, si partialis. Hinc cessat obligatio correctionis fraternalis respectu aliquius personæ individuæ, quando emendatio non speratur: v. tom. 2. num. 430.

235 Tertiò, per prescriptionem, aut consuetudinem in contrarium: ut à num. 244.

236 Quartò, si lex sit fundata in presumptione, si de contraria veritate constet, cessat lex, quia presumptione cedit veritati. Unde si lex sit edita ad aliquod malum vitandum, si in aliquo casu cognoscatur, nullum eius esse periculum, cessat lex. Com.

C O N S U E T U D O

237 Est jus non scriptum, ortum ex longe, & continuo usu.

U T consuetudo habeat vim legis, requiritur, quod sit rationabilis, de consenso Principis, aut legitimæ præcepta. Rationabilis dicitur, si non sit contra jus naturale, aut divinum, contra Religionem, contra Ecclesiæ libertatem: sed de materia honesta, & utili communitate.

238 Actus, ex quibus oritur, debent esse cum frequentia, voluntarii, publici, & notori. Que consuetudo debet esse à tota populo, & communitate, aut saltem à majori & saniori parte frequentata.

239 Consuetudo est triplex, 1. secundum legem, 2. præter legem, 3. contra legem.

240 Consuetudo præter legem. Est, que novam obligationem inducit. Ad hanc, ut ad mortale obligetur, requiritur, quod sit introducita à toto populo, aut majori, & saniori ejus parte, cum animo se obligandi ad mortale. Hinc consuetudo abstinendi à lacticiinis die Sabatæ non obligat ad mortale, quia licet sit communis, non sicut introducita cum intentione, & animo se obligandi ad mortale, ut conflatur ex communis Doctorum mente. Cui non obstat contrarius sensus plurium, quia non est sensus sanctorum, sed plebis, simplicium, & maliterum.

B 2 241 In.

241 Insuper requiri præscriptio, ad quam exponitur, & sufficit decennium, sive sit consuetudo civili, sive Canonica, seu Ecclesiastica, etiam si Princeps sit absens.

242 *Consuetudo contra legem.* Est abrogativa, & destruictiva legis. Non potest dati contra legem divinam, ius divinum, contra ius naturale, & gentium; quæ si detur, dicetur abusus, & corruptela extirpanda.

Hinc contra vota non potest dati præscriptio, quia licet importat obligationem humanam ab homine factam, concordant ius divinum, cum *Votum sit præmissio fæta Deo.*

243 Potest autem dari (si habeat conditions requisitas) contra leges civiles, Ecclesiasticas, & Canonicas, contra impedimenta dimentitia de jure humano, contra ritus Sacramentorum, minime contra horum substancialium, Mendo in ep. ver. *Consuetudo*, num. 20. Gobat. tom. I. træt. 9. num. 23.

244 Hæc potest dupliciter introduci. 1. Per viam *Conveniens*, ex confessu falem tacito Principis, seu legislatoris, eo scilicet sciente, & tolerante, cum faciliter contradicere posset, si veller; Et tunc non requiritur rigorosus tempus præscriptionis, sed sufficit, quod tanto tempore consuetudo sit continuata, quantum virtus prudentibus sufficit ad rationabiliter judicandum, Principiū in eam confessū.

245 Hac ratione, ut lex dicatur non usu recepta, nec inde acceptata, & non obligare, non requiritur decennium; sed sufficit, quod non fuerit observata, sciente Superiori, seu legislatore tolerante, & non contradicente, cum faciliter posset. Vetricelli træt. 3. q. 2. num. 32. & træt. 8. q. 52. num. 9.

246 Secundū. Per viam *Præscriptionis*, videlicet ignorantie, & nescientie Principe. Et tunc ultra recentitas conditions requiritur tempus decen annorum contra legem civilem, quadriginta verò annorum contra legem Canonicanam, & Ecclesiasticam.

C O N S U E T U D O

247 Potest tellere pœnam, imo irritationem actus, & non obligationem legis quoad culpam. Hac ratione plures ponunt abrogatio, Pithing, lib. I. tit. 4. de *Consuetud.* §. 8. quia tantum potest consuetudo, quantum lex impedit, si requiras habeat conditions.

248 Lex si exprimat, quod non possit per consuetudinem contrariam abrogari, non potest per eam derogari, quia non confert consuetudo honesta, que fuit prohibita. Solùm potest derogari, si circumstantiae legis sint mutatae, ut prudenter judiceret, legislatorem consentire in consuetudinem eam derogantem: v. num. 197.

249 Per legem universalē non derogatur consuetudo, nisi de ea fiat expressa mentio, sicut nec privilegium.

250 Nec consuetudo immemorabilis (illa scilicet de cuius initio non exstat memoria bonum) derogatur per legem derogativam consuetudinis, nisi de ea fiat specialis mentio. Quod Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glossa 33. num. 2. Barbofa de clavulis clasf. 87. num. 3. & Anton. à Spirit. Sanct. consult. 2. num. 17. dicunt, esse verum, quando ratio & finis derogationis consuetudinis non est idem in consuetudine immemorabili, quā in memorabili.

251 Si consuetudo contra legem consistat in omissione actus, ut præscribit contra legem, non sufficiunt *altus negati*, quatenus scilicet nunquam se obtulit occasio exequendi actus legis: sed requiruntur *actus privativi*, quatenus se obtulit occasio exequendi actus legis, & hoc obstante, fuerunt omisi. Mendo ver. lex,

Q U A R E S.

252 An ad derogandum legi per consuetudinem requiri bona fides?

C etum est, non requiri bonam fidem, si sit ferme de consuetudine introducta per viam *Conveniens*; quia tunc derogatio legis non procedit ab ipsius actibus contraria, qui quidem facti cum scientia legis contraria in principio, in fieri consuetudinis fuerint mali: sed à confessu falem tacito legislatoris, qui sciens, & potens faciliter contradicere, si veller, tolerat, & non contradicit.

Sed difficultas est de derogatione per viam *Præscriptionis*.

253 In qua re aliqui apud Pithing. lib. I. tit. 4. de *Consuetud.* §. 8. tenent, non requiri bonam fidem; quia si sit consuetudo, ut obligat, requirit, quod sit introducta animo obligandi, ita pariter, ut derogat legem, requirit, quod sit introducta animo eam derogandi, & consequenter cum cognitione legis, & cum scientia, quod actus sit contra legem; cum autem bona fides excludat scientiam, sequitur, quod abrogatio legis per consuetudinem non comparatur cum bona fide.

254 Dico: Abrogatio legis per consuetudinem introducta per viam puræ præscriptionis non potest haberi sine bona fide. Pithing. cit. & est probabiliter tentativa. Probatur, quia posse potest male fidei non potest præscribere: nam ad præscriptionem requiritur bona fides.

255 Ad hoc igitur, ut abrogatio legis habeatur per viam præscriptionis, requiritur bona fides, aut quod cum mala fide sit conjuncta connivenzia Principis, videlicet confessus falem tacitus, aut rationabiliter presumptus legislatoris: vide numer. 197. Gobat. tom. I. træt. 9. num. 24. Suadetur. Ablatio rei facta scienter non est legitima, nec excusat à restituitione, nisi habeatur confessus, falem rationabiliter presumptus, domini, qui removet a linea furti rei aliena: igitur ablatio legis facta scienter non est legitima, nec excusat ab observancia, nisi habeatur confessus, falem rationabiliter presumptus, legislatoris, quo removetur a linea furti iuri alieni.

256 Hinc sequitur, quod in casu consuetudinis introducta per viam puræ præscriptionis non derogatur lex à principalibus, qui mala fide contra legem egunt; sed à successoribus, qui quidem agunt contra legem bona fide, putantes se non teneri eam legem servare, eum videant illam à suis antecessoribus non observata; quibus enim presumendum est bonus, nisi certè confit, quod sit malus.

De legibus agunt Scotus in 4. dist. 3. q. 4. lnt. B. dist. 44. q. 8. uniu. & alibi; Maistrus in *Theol. mor.* dist. 2. Diana part. I. træt. 10. & alibi; Joan. de la Crux, ver. de legib. Bonac. tom. 2. par. 2. Tamb. tom. 2. de *dist. 2. cap. 1. §. 8.* Busemb. lib. I. træt. 2. Cardenas in *Crist. Theol.* træt. 3. dist. 22. & 34. Scagni, Gobat, pluribus in locis, Castrop. tom. I. træt. 3.

SACRA POENITENTIARIA.

257 *Instructio Parochorum, & aliorum Confessoriorum pro Casibus, quorum Absolutione, vel Dispenso facias ad Sacram Penitentiariam, seu ad Sedem Apostolicam.*

C um sciam, multos inter Christi fideles utriusque sexus, ubique locorum existentes, Cenfus, Irregularitatis, impedimentis Votorum, & Matrimonii, alligato hujusmodi casibus ad Sacram Penitentiariam, seu Sedem Apostolicam spectantibus, respectivè irrestiti oīi permanere, imo interdum miserere peccati, tantu mali causam ex his fontibus provenire competi.

Primo. Quia Parochi, vel alii Confessori, in quorum manibus hujusmodi Penitentes veniunt; ii præsertim, qui ruri, & in pagis extra Civitates habitant; seipsum necc̄iūt, qui vel ab solutio, vel dispensatio Litteras à Sacra Penitentiaria obtinere iis procurat. Unde fit, ut hac cura deposita, Penitentes vel ad Episcopos, vel ad alios mittant, ad quos isti pte rubore, ac reverendia (feminis præfert) accedere verentur.

Secundo. Alii vero, qui suos habent Roma Procuratores, tantam pecunie vim pro expensis exigunt, ut hi pte inopia tantu sumptibus impares omnino recedant; & forte sibi persuadeant, (quod longe pejus esset) Sacrum Tribunal Penitentiariæ pro dictis litteris aliquid luci reportare.

Tertio. Facit etiam nonnullorum Confessorium ignorantia, ut gratia obterata irrite sint, quia casus, & casuum circumstantias necessariò explicandas male interdum exponunt; quo fit, ut litterarum Executores præmissi Penitentiariæ examine rem alteri se habere, quæ exposita fuerit, compierant, ac proinde dictas litteras exequi non possint. Unde Penitentes quasi desperati pro nova gratia impetratione, remedio privati manent.

Quar-

Quarto. Accidit etiam non raro, ut Penitentes obtemperis literis non possint in suis pagis facile reperire Doctorum Theologiae, vel Sacrotum Canonum (his enim ut plurimi littere Sacra Penitentiaria inscribuntur) aut saltem ille suspectus fit; nec etiam in vicinia eos, quippe qui procul absunt, nisi difficile adire possint: Unde litteræ suo carent effectu, ac inferi Penitentes in suis foribus perseverare coguntur.

Huius premissis, cum certum sit, Sacra Penitentiaria Tribunal salutem dumtaxat animatum intendere, & omnia gratis concedere; exstimenti Parochi, & Confessori aliquo capita à me proponi pro remedio indicatorum incommodorum.

Primo. Ubi accedit aliquis ad illos casu quoquiam ad dictum Tribunal pertinente laborans, examinat diligenter Penitentem, ut rem totam sincerè aperiat: observent genus Censuræ: scrutent etiam facti circumstantias; item inquitur de Penitente, an sit vir, aut feminina: an Laicus, aut Clericus, an Regularis, aut Secularis; an Sacerdos, vel in Ordine Sacro, aut Simplex Clericus, aut Monialis, &c. Item appellant genus censure incurva, & casum, ex quo incurva est, an publicus, vel occultus. Et circa Irregularitatem videant, an ex delicto, & ex quali delicto, cum suis circumstantiis: an ex defectu, & ex quali defectu; an ex homicidio, aut mutilatione; an ex violatione censure? In matrimonio inquirant, quale sit impedimentum; an reverè occultum; an de contracto matrimonio, vel de contrahendo agatur? Item quid causa allegetur pro dispensatione obtinenda (item fiat pro votis, scilicet, quid causa pro commutatione, & ad quem effectum?) Sed præfertur de Clerici persecutor disquisitur, ad Urbem pro absolutione si accedente non valeat.

Secundū. Habita vera totius cause notitia, scribant casum in charta quocunque charactere, dummodo legi possit; idque five latina, five qualibet alia cuiuslibet Regionis nativa lingua, omisssis iniurib; reticito etiam nomine, & cognomine penitentis (quanvis nullum sit periculum, rem, & personam prodendi) nisi forte ageretur de Cenfus infictis contra publicos Clericorum Percussores, & Duellantes in publico; tunc enim nomen, cognomen, & Diocesum exprimant: in occultis vero per similes N. proceditur, & casum sic inscriptum directè mittant per Postam, seu communem Tabellarium publicum Romanum Majori Penitentiarii in hunc modum.

Eminentissimo, & Reverendissimo D. Cardinali Majori Penitentiario.

Qui certè pro sua humanitate & charitate libertes omnes audier, jubebit litteras expediti, & rescribendo mitti curabit.

Tertio. In litteris tamen Romanam ad eum missis significant, quomodo, & qua via responsum mittendum sit per Postam, seu communem publicum Tabellarium, terminando litteras Eminentiss. infra scriptas in hunc ferè modum.

Dignetur Eminentia vestra rescribere N. N. in Civitate N. pro tali Oppido N.

Sic autem casum proponet.

Eminentissimo, & Reverendissimo Domine.

N. Sacerdos contraxit irregularitatem ex homicidio occulito ab eo ob talem, vel talem causam clam tali modo patrato, vel provocato in persona hominis laici. Ab eo tempore non abstinet ab exercitio Ordinum, vitandi scandali causa, vel ne se proderet; five abstinet, sed cum ibi absque scandalo abstineat non possit, humiliatè supplicat pro remedio.

N. N. Contraxit matrimonium cum muliere, cuius matrem anteà carnaliter cognoverat, conscius, vel necc̄iūt impedimenti (quod occultum est) quare, cum absque scandalo separati non possit, humiliatè supplicat pro remedio.

N. N. Mulier emitit Votum Castitatis perpetuae: sed cum adsit, vel futurum effe prævidat periculum incontinentia, humiliatè supplicat pro dispensatione ad effectum subendi.

Sed cum innumeri sint casus, in quibus supplicari debet Eminentis. Cardinali M. Penitentiario, innumeraque sunt supplicationum exemplaria, pro quorum notitia hæc indicativa sufficiat.

Denique, si in illo Oppido, seu Civitate, in qua

Examen Ecclesiast.

Eminentissimo Penitentiario (ut præfatur) scribitur; non fuerint Confessores Doctores in Jure Canonico; vel Magistri in Sacra Theologia, vel si ad sint, Penitentes non possit de facili inducere suam conscientiam, cum jam aperuerit alicui Confessarius non graduato, hoc ipsum in litteris missis ipsi M. Penitentiario significetur; quod idem significandum est, si Confessarius Gothicum characterem legere nesciat, quia (ut sp.) de opportuno remedio providebitur.

Quod si forte aliquando tardaverit responsum Eminentis. M. Penitentiarii, tunc poterunt Confessarii seu Penitentes iterum scribere, ut si forte fuit deprimita prima epistola, altera ad manus Eminentis. M. Penitentiarii perveniat; & ex his, adjuvante Deo, premissis omnibus incommodis providebitur, & animas fratribus nostrorum Deo nostro lucrabimur. Hortantur Parochi, & Confessarii, ad quos praesentes litteræ perverent, sui Confessionis illas affgere, & alii quantum poterunt rescribendo, five typis mandando communicate pro animarum salute.

F O R M U L A I.

258 Eminentissimo, & Reverendissimo Domine.

N. N. sub verbo, & promissione matrimonii defolatus culatus est mulierem libertam, & cum ea tactibus impudicis operatus est extra vas, ob recensitam promissionem contentiente, potest carnaliter cognoscere ejus matrem conjugatam, nesciis supervenientis impedimentis, quod est occultum: Imo mater, & filia ita se habent, ut neutra feciat delictum alterius. Deinde perfecit defloravit altam puellam sub eadem spe, & promissione matrimonii; quod quoque delictum etiam est occultum; modò non potest absque scandalo, & petulico vita, quod ex ejusdem parentibus utriusque imminet, à promissione resilire. Non absque scandalo, quia licet delictum sit omnino occultum, tota tamen vicinia putat facta esse sponsalia, & matrimonium exceptat. Non absque periculo, quia mulier reliqua, & promissione frustrata, faciliter in odium converta, tem fuis Patri, & fratribus aperiet, ut novissimè in casu prorsus simili hic paucis ab hinc mensibus cum gravi & letali danno contigit. Item cum ei Romanum accedere non permittatur, tam quia est pauper, quam quia sic temere aperiet, facti verè penitens, humiliatè, & in Iesu Christi visceribus supplicat pro remedio, & quā citius pro dispensatione super affinitate in primo gradu contracta, ad effectum contrahendi matrimonium cum eadem, cui illud promisit; nam ex mora grave & certum ei vita periculum imminet. Dignetur Eminentia Vestra rescribere N. N. in Civitate N. Interim Orator ad Eminentia Vestra pedes humiliatè pro voluntate, & pro ejusdem incolumente precans sicut. N. die 12. Julii 1702.

F O R M U L A II.

259 Eminentissimo, &c. ut supra.

N. N. contraxit sponsalia cum muliere libera, quam contentientem prius sub sp. matrimonii defloraverat, cujusque matrem, & foroem conjugata anteà carnaliter cognoverat, conscius impedimenti, quod est occultum, ac proinde cum absque scandalo, & valde gravi vita periculo, quod ex ejusdem parentibus imminet, à sponsalibus resilire, vel in longum matrimonium proutrare minimè possit, atque ei Romanum accedere haud permittrat; facti verè penitens humiliatè, & in Iesu Christi visceribus supplicat pro remedio, & quā citius pro dispensatione super affinitate ex duplicitate in primo gradu contracta, ad effectum contrahendi matrimonium cum eadem, cum qua præmissa sponsalia inicit. Dignetur, &c. ut supra.

F O R M A D I S P E N S A T I O N I S S. POENITENTIARIAE.

260 N. N. S. Romana Ecclesiæ Presbyter Card. Di. S. creto viro Confessori, Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, ex approbatib; ab Ordinario, per Latorum prælantium ab infra scripto specialiter eligendo, salutem in Domino.

B 3 Ex

Ex parte Latoris presentium Nobis oblatu petito contraxit, quod ipse alias in facie Ecclesie matrimonium consummavit cum muliere, cuius sorpren prius carnaliter cognoverat. Cum autem, sicut eadem petito subiungebat, dictus Lator propter impedimentum ex premis proveniens, nequeat in dicto matrimonio remanere absque Sedis Apostolice dispensatione, & separatio inter ipsum & dictam mulierem fieri non potest absque scandalo, ad id vitandum, ac pro sua conscientia quiete cupit Lator a premisis, que occuluntur, & de quibus plurimum dolet, per Sacra Poenitentiarum officium absolvit, secundum defupit dispensari. Quare supplicari Nobis fecit humiliari, ut sibi super his de opportuno remedio providere dignatum est. Nos igitur, qui Poenitentiarie D. Papae curam gerimus, supplicationibus hujusmodi inclinati, auctoritate Apostolica Nobis specialiter concessa discretioni tuae committimus; quatenus, si est ita, dictum Latorem, auditu prius ejus sacramentali confessione, à quibusvis sententiis, censuris, & penas Ecclesiasticis, quas propter premisa quomodolibet incurrit, ab inceptu, & excessibus hujusmodi absolvias hac vice in forma Ecclesiae consueta: injuncte inde ei pro tam enormis libidinis excessu gravissimam salutari, ac Sacramentali confessionis peccatorum suorum, singulis scilicet mensibus ut minimum semel, & quoties anima lux salutis expedire judicavatis, & aliis, que furent de iure injungenda. Denuntiandum modum impedimentum ex premisis provenientis, sit occultum, & separatio inter Latorem, & dictam mulierem fieri non possit absque scandalo; ex cohabitatione vero, de incontinencia probabilitate timendum esse, tibi visum fuerit, & aliud canonicum non obstat: cum eodem Latore, ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita cautele, ut Latoris delictum nullquam deregatur, matrimonium cum eadem, & uterque inter se de novo, secrete ad evitanda scandalum, premisis non obstantibus, contrahere, & in eo postmodum remanere licet veleant, misericorditer dispensamus, prolem suscepimus, si que sit, & suscipiemus exinde legitimam decernendo, in foro conscientie, & in actu Sacramentalis confessionis tantum, & non alterius. In quod hujusmodi absolutio, & dispensatio in foro judicatio nullatenus suffragentur; nullis super his adhibitis testibus, aut literis datis, seu processibus confessis, sed praesertim lanatis, quas sub pena excommunicationis late sententiis laniare teneatis, ita nullum illarum exemplum extet; neque eas Latori referitus; quod si restituieris, nihil ipsi praesentes littere suffragentur. Datum Roma apud S. Petrum sub sigillo

officii Poenitentiarie, 13. Julii Pontificatus Sanctissimi Domini Nostri Anno .....

EXPOSITIO.

261 IN qua n. Innoc. XI. per Bullam incip. Expositio Ni Nobis, editam die 27. Novembris 1679. concedit Lectoribus Jubilatis Ordinis Minorum de Observancia S. P. Francisci, litteras Poenitentiarum Apostolica Doctoribus Artium, seu Magistris in Sacra Theologia directas, recipere, aperire, & executioni sunt, & de quibus plurimum dolet, per Sacra Poenitentiarum officium absolvit, secundum defupit dispensari.

262 Pro forma absolutionis. Postquam dixit: Absolvio te a peccatis tuis, addat: Et eadem auctoritate declaro te in dicto matrimonio manere, & debitum coniuge reddere posse, & debere, nec non dispenso tecum, ut idem debitum etiam exigere licet valeas: In nomine Patris, &c.

Si ab solvi debebat aliquia excommunicatione, suspensione, &c. dicat: Ego te absolvio a vinculo excommunicationis, &c. quam inscripti, &c. propter hanc e. usum N. (si sit excommunicatus, addatur.) Et restituo te Sarmentis Ecclesie, & Communioni Fidelium: (si sit suspensus) executioni tuorum ordinum, vel officiorum, vel beneficiorum: In nomine Patris, &c.

263 Dispensatione prædicta debet lacerata litteras, pretermissum sigillum, ut ad probandum servire non possit, alias excommunicationem maiorem incurrit. Bufembus lib. 2. tr. 2. cap. 4. post dub. 4. appendix Tamb. tom. 2. pag. 1. & 4. v. tom. 1. de Prudentia Confess. & de Imped. cognitionis in linea transversali in distantiâ inæquali.

264 Dispensatus per Sacram Poenitentiarum in voti castitatis ad matrimonium costrahendum, si dispensatio sit limitata, v. gr. ad matrimonium semel contrahendum, seu cum Berta tantum, &c. tunc ea mortua redit obligatio voti, ac cessat onus penitentia salutaria in dispensatione imposita; quia penitentia est substituta loco voti; & accedente principali, cessat substitutum. Si vero est illimitata, tenetur eam continuare; quia per extinctionem obligationis voti factam per dispensationem continuatur substitutio, & subrogatio.

265 Pro dispensatione super impedimentis ditimentibus matrimonium, si non sine occulta, sed publica, recursum est ad Datariam Rome, exponendo causum, & paupertatem, si sint pauperes.

PARS SECUNDA.

De decem Praeceptis Decalogi.

266 Nominis Decalogi: venit sacrum volumen decem Praecepta divina complectens, que habentur in Exodo cap. 20. quorum tria priora dicuntur, prima Tabula, septima posteriora, secunda Tabula, quatenus illa Deum, ita Proximum immediate resipicunt.

267 Decem Praecepta Decalogi sunt divina naturalia, adeoque observanda etiam cum periculo vite: v. n. 143. & 125. Alii sunt negativa, que prohibent aliquid fieri: haec obligant semper, & ad semper, ut Non adorabis Deos alienos, Non occides, &c. alia positiva, que præcipiant aliquid fieri: haec obligant semper, non ad semper, sed ad locum, & tempus: ut Honora parentes.

DE I. PRÆCEPTO DECALOGI,
Unum cole Deum.

CAPUT I.
DE RELIGIONE.

268 Religio est virtus moralis hominem inclinans, ut Deo debitor cultum exhibeat tanquam omnium Creatori, & Domino.

Eius actus tam intiores, quam exteriores præcipui-

sunt; Adoratio, Sacrificium, Oratio, Juramentum, Adjutorio, & Votum.

ADORATIO.

269 Secundus actus, quo alium reverenter, ipsi nos submittendo tanquam Superiori, in recognitionem increatam: Domine, qui est in Deum, ob excellentiam creatam: Domine, qui est in sanctis, ob excellentiam creatam communem: Et Hyperdulia, qui est in Beatisimam Virginem, ob excellentiam creatam singulari, ceteris supervenientem.

270 Hec triplex adoratio, alia est absoluta, quæ convenit Deo, Virgini, & Sanctis per se venerabilibus; alia respectiva, quæ convenit Crucis, Imaginibus, Veribus, & similibus ratione parentibus, quæ non per se coluntur, sed propter aliud. Unde corum reverentia non sicut in illis, sed ad prototypum refertur, cuius sunt imagines, aut quod representant.

271 Licitum est, votis, & alio cultu, privato ramen, puta genuflexione, deconfutacione, &c. & ut privatam personam venerari sepulchra fervorum Dei eximia sanctitatis, de quibus est indubitate miraculorum fama, Gobat.

De I. PRÆCEPTO Decalogi. Cap. II.

Gobat. tom. 3. de voto num. 401. quia id pacificatum legimus cum illis, qui postea Sancti declarati sunt.

272 At non licet cultu publico, verbi gratia, creatione Altaris, Sacrificio Missæ, Horis Canonicas, & thure, appendendo tabellas, lampades ceroes accendendo, &c. vel ut personam publicam, aut nomine Communis, quia id prohibetur maxime ab Urbano VIII. qui etiam in specie prohibet: Eorum imagines in Ecclesiis, alijque locis publicis, ac etiam privatis, cum lauro, aut radiis, seu splendoribus propensi. Albertinus dico, si Pastor, urgente persecutione in suas oves, cum carum scandalo fugiat.

273 Sacrificio Missæ Deum colum Sacerdos, ac exercitari assistentes, & cum Sacerdotibus offert. De eo actum est fusus in tom. 3. De aliis Religious actibus plenè agimus in hoc primo tomo.

CAPUT II.

DE TRIBUS VIRTUTIBUS
THEOLOGICIS.

FIDES

274 EX Apost. ad Hebr. 11. Est sperandarum substantiam rerum, argumentum non apparentium, invenimus testimonio divino.

275 Primum, fideles, postquam ad ultimam rationem perverterint, sub mortali, & necessitate medii tenentur explicite credere quinque: 1. Deum esse: 2. esse justum renumeratore, dante premia iusti, supplicia malorum: 3. Mysterium Trinitatis, quod consistit in unitate naturæ divinae, & Trinitate personarum. 4. Mysterium Incarnationis. 5. Mysterium Redemptoris, nempe Christum esse mortuum pro nobis: Christus est verus Deus, & homo in unitate persona Verbi divini. Dixi, necessitate mediæ, quia sine horum actuali fide quis salvari non potest, nec ignoranta juvat. Unde homo, qui mysteria fidei necessitate necessitate mediæ ignorat, etiam si ignoratur supponatur invincibilis, absolvit non potest, nisi prius super illi studiatur, quia caret medio necessitate ad justificationem, & salutem: v. in pag. 6. Propos. 64. ab Innoc. XI. damn. & de baptism.

276 Constat ex Apost. ad Hebr. 11. Accedentes ad Deum sperantes credere, quæ est, & iniquorum se remuneratores est. Ex Jo. 17. Matth. 18. & ex Symb. Athan. Sed necessarium est ad eternam salutem, ut incarnationem quoque Domini nostri Jesu Christi fideliter credas, &c. vid. in pag. 4. Prop. 22. ab Innoc. XI. damn.

277 Secundum, tenetur sub mortali, necessitate tamen præcepti, explicite, crasso tamen modo, & quanto ad substantiam, credere, & scire. 1. Articulos Symboli Apostolorum. 2. Orationem Dominicam. 3. Praecepta Decalogi, & Ecclesiæ. 4. Sacramenta maximè necessaria, ut Baptismum, Eucharistiam, & Pœnitentiam. Reliqua autem, quando volunt sufficiunt.

278 Pueri sapientiæ mortali excusantur ob intelligentiæ naturelæ defectum: non excusantur autem, qui eorum curam habent, si non docent. Confessari in primis Confessionibus debent pueros super premisis examine, & eruditæ.

279 Non sufficit fides ex testimonio humano, aut simil naturali motivo, quia fides ad salutem supernaturalem necessaria, & quæ est radix nostra justificationis, & de qua ait Apost. ad Hebr. 11. 6. Sine fide impossibile est placere Deo, est fides strictè supernaturalis innixa testimonio divino, quod folum est infallibilis veritas. Imò metitum fidei consistit in hoc, quod independenter à naturalibus rationibus, revelata creditimus, preciæ quia Deus versus dixit: vid. in pag. 4. Propos. 4. 19. 20. 21. & 23. ab Innoc. XI. damn. & in pag. 1. ab Alex. VII. damn. v. tom. 2. pag. 555. & n. 281.

280 Praeceptum confessionis externe fidei est duplex, negativum, scilicet non negandi fidem, & affirmativum, confitendi ore fidem.

281 Primum obligat semper, & pro semper, ita ut per nullum signum exterrum licet aliquando negare fidem, non obstante, quod interius servetur fides, etiam si urgeat periculum mortis: Pater ex Matth. 10. Qui me negaveris coram hominibus, negabo & ego eum coram Pare meo.

282 Secundum non obligat pro semper. Unde operi distingue.

Examen Ecclesiast.

Vel enim taciturnitas est in talibus circumstantiis, ut sic signum negationis fidei, aut erubescientia confessionis fidei, aut cedit aliis in scandalum, quo avertantur à fide; & tunc etiam cum dictimine vita fidem confiteri tenentur. Quia ut ait D. Chrysost. in cap. Nolite timere: non solum est proditor veritatis, qui mendacium loquitur; sed etiam ille, qui non liberè veritatem pronunciat, quam liberè pronunciare oportet. Hinc si Tyrannus interrogaret te de tua fide scribi, & taceres, peccates: vid. pag. 4. Propos. 18. ab Innoc. XI. damn. Idem dico, si Pastor, urgente persecutione in suas oves, cum carum scandalo fugiat.

283 Si vero taciturnitas sit in aliis circumstantiis, ut non sit signum negationis fidei, &c. tunc non est peccatum. Similiter tunc licitum est fugere, aut occultare fidem signis ex se indifferentibus, minime signis ad professionem falsæ fidei influitur. Constat ex Matth. 23. Cum persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam; & ex exemplo Divi Athanasi, aliorum que Sanctorum, ac ipsius D. Pauli.

De fide, Scotus in 3. d. 23. q. 1. litt. G. d. 25. q. 1. litt. F. in 4. d. 14. q. 3. litt. E. d. 5. q. 1. litt. C. Maistrus in Theol. mor. disq. 10. n. 2. Dian. p. 3. tral. 5. ref. 47. 48. & 49. per 5. tral. 8. ref. 34. Jo. de la Croix pag. 9. Tam. tom. 1. lib. 2. c. 1. Busemb. lib. 2. tral. 1. Cardenas disq. 1. 12. 13. 14. 15. 16. 41. 42. Bonac. tom. 2. apag. 178. Leand. tom. 6. decis. tral. 2. de fid. Fenech. Berthaldus 1. p. dec. punti. 1. Castropal. tom. 1. tral. 4. Plura v. in 2. tom.

APPENDIX PRIMA.

Fidei Professio.

Provisi de Beneficiis quibuscumque animarum curantibus, tenentur à die adeptæ possessionis ad minus intra duos menses coram Episcopo, seu Vicario fidei facere professionem. Trid. fest. 24. cap. 12.

Canonici, & Dignitates Cathedralium, & coram Episcopo, & in Capitulo tenentur, ibidem. Et tenentur etiam Canonici exempti, & Canonici Regulares. Non tamen coadjutores Canonorum, aut Dignitatum, nisi cum factus fuerit successioni locus. Garc. par. 4. c. 5. n. 76.

Neque tenentur in Capitulo facere Canonici, & dignitates Collegiarum. Dicuum referit Garc. part. 3. cap. 3. num. 13.

Sed sufficit, ut faciant coram Vicario, etiam Episcopo non impedito. Garc. ibidem num. 23.

Commendatari tenentur, sicut veri beneficiari. Garc. par. 4. cap. 3. num. 20.

Item Vicarii perpetui. Ricciulli. de jure person. lib. 1. cap. 13. num. 12.

Item Vicarii temporales Ecclesiistarum curatarum. Item cap. 14. num. 1.

Non ii, qui sine proprio titulo deputantur ad animalia curam. Item cap. 13. num. 59.

Neque ille, qui obtinuit Ecclesiam, alias curatam, sed deficit habere Parochianos. Item cap. 14. n. 2.

Tenentur autem post adeptam possessionem. Idem n. 50. & can pacificam per mens duos. Idem n. 62.

Non excusat ignorancia Concilii Trid. Idem num. 47. licet excusat posset ignorancia Bullæ Pii Quarti, vel si putaret in ea se non comprehendere. Idem num. 46.

Solit tamen Apostolica Sedes in casibus ignorantis remittere ponam. Idem num. 49.

Beneficiati omnes, & ii, qui in Synodo Diocesana convenire debent, fidei professionem faciant in prima Synodo, cui adiungentur. Trid. fest. 25. cap. 2.

Omnes ii, ad quos universitatum, & studiorum cura, Vilitatio, & Reformatio pertinent, diligenter current, ut Decreta Concil. Trid. integrè recipiantur, & ad eorum normam doceant, & initio cujuslibet anni ad hoc institutum solemne juramento se obstringant. Ibidem.

Publici Lectores, vel Magistri & privati, etiam Grammaticæ, & liberalium artium, tenentur ad fidei professionem faciendam. Pius Quartus. Ann. 1564.

Et est in ufo hac Bulla. Ricciulli. de jure person. 1. 1. cap. 13. num. 5. contra Sorbun. & Sanchez.

Item eligendi in Rectores, vel Cancellarios Gymnasiorum. Pius Quartus loc. cit.

Item promovendi ad Doctoratus gradum. Ibidem.

Item ii, qui Arithmeticam, & Musicam docent, ex Declaratione Apostolica. Gavant. n. 1.